

SBM 949 Godthåb etape VI

Bygherrerapport

Skanderup Sogn, Hjlemslev Herred, Århus Amt. Stednr: 16.02.08. sb.138.

Beretning for ca. 0,6 hektar fladeudgravning ved Godthåb (etape VI), vest for Låsbyvej og nord for Godthåbsvej i Skanderborg. Området var udlagt til mulddepot i forbindelse med lokalplan nr. 122. Udgravningen har påvist anlægsspor i form af stolpehuller og gruber, der udgør boplads- og aktivitetsspor fra perioden: Ældre jernalder (ca. 500 f. Kr. – ca. 160 e. Kr.), yngre germansk jernalder (ca. 530-775 e. Kr.) og overgangsperioden mellem yngre germanertid og tidlig vikingetid (ca. 700-800 e. Kr.), samt vikingetiden ca. 900-1050. Perioderne er repræsenteret ved langhuse, grubehuse og enkelte daterende genstandsfund. Ledelsen af det arkæologiske arbejde er udført af cand. mag. Susanne Nissen Gram og cand. phil. Rikke Isler for Skanderborg museum i 2006-2007.

SKANDERBORG MUSEUM

Indholdsfortegnelse

Tidstavle	side 2
Baggrund for undersøgelsen	side 3
Administrative data	side 4
Topografi	side 5
Undersøgelsens forløb og metode	side 6
Undersøgelsens resultater	side 11
Målesystemet	side 14
Genstandsfund	side 14
Fremtidigt arbejde	side 17
Konstruktionsbeskrivelser af: Bygninger og hegn samt gruber m.v. nummereret efter K-nr	side
Diverse lister	
K-nr. liste	
Anlægsliste	
Fundliste	
Fotoliste	
Oversigtsplan	

<i>År</i>	<i>Periode</i>	
1500	Nyere tid	
1050	Middelalder	
900	Vikingetid	yngre ----- ældre
775/800	Germansk jernalder	yngre ----- ældre
530	Romersk jernalder	yngre ----- ældre
375	Førromersk jernalder	
160		
Kr.f.		
500	Yngre bronzealder	VI ----- V ----- IV
1000	Ældre bronzealder	III ----- II ----- I
1700	Senneolitikum	
2400	Stridsøksekultur/ Enkeltgravskultur/	
2800	Mellemneolitikum B	Grubekeramiskkultur
	Tragtbægerkultur/ Mellemneolitikum A	
3200	Tragtbægerkultur/ Tidlig neolitikum	
3900	Ertebøllekultur	
5400	Kongemosekultur	
6800	Maglemosekultur	
9000	Ahrensburgkultur	
10.000	Brommekultur	
11.500	Federmesserkultur	
12.000	Hamburgkultur	

Tidstavle efter Hvass, S. (Red). Vor Skjulte Kulturarv, 2000

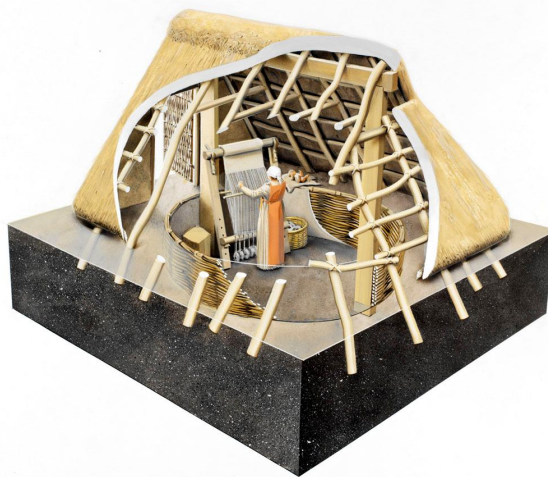

Baggrund for undersøgelsen

Da arealet øst for det i 2005 arkæologisk undersøgte område benævnt SBM 949 Godthåb IV (lokalplanområde 122) i december 2006 skulle inddrages til bl.a. mulddeponering måtte samme område straks undersøges for fortidsminder. Desværre var der allerede før museets inddragelse tilført området en væsentlig mængde overskudsmuld fra Sjælsøgruppens byggeplads øst for Låsbyvej. Dette jordarbejde blev den 20. nov. kl. 11.32 standset med øjeblikkelig virkning af Ejvind Hertz fra Skanderborg Museum. Museet blev anmodet om, at udgravningen gennemførtes hurtigst muligt trods det dårlige vejr, idet bygherre behøvede arealet til mulddeponering.

Arealet indgår som et randområde i det ca. 7 hektar store areal, der er udlagt til erhvervmæssig bebyggelse. Hele arealet har været underlagt omfattende arkæologiske undersøgelser i 2003, 2004 og 2005 (SBM 949 Godthåb etape I, II, III og IV). Undersøgelserne har påvist aktivitetsspor fra ældre stenalder (ca. 9000 – ca. 4000 f. Kr.). Et mere kontinuerligt forløb af bebyggelsen sås fra førromersk jernalder (ca. 500 f. Kr. – 0) til ældre romersk jernalder (0 – ca. 160 e. Kr.) og igen fra sen yngre romertid til ældre germanertid (ca. 350 – 450 e. Kr.) samt vikingetid (ca. 750-1000 e.Kr.). Endvidere er der påvist spredt bebyggelse fra middelalderen (ca. 1100-1400 e. Kr.). Vest for det aktuelle udgravningsområde er der udgravet 14 grubehuse, seks langhuse, to brønde, flere mulige hegnsforløb samt talrige stolpehuller og gruber hovedsageligt fra vikingetiden.

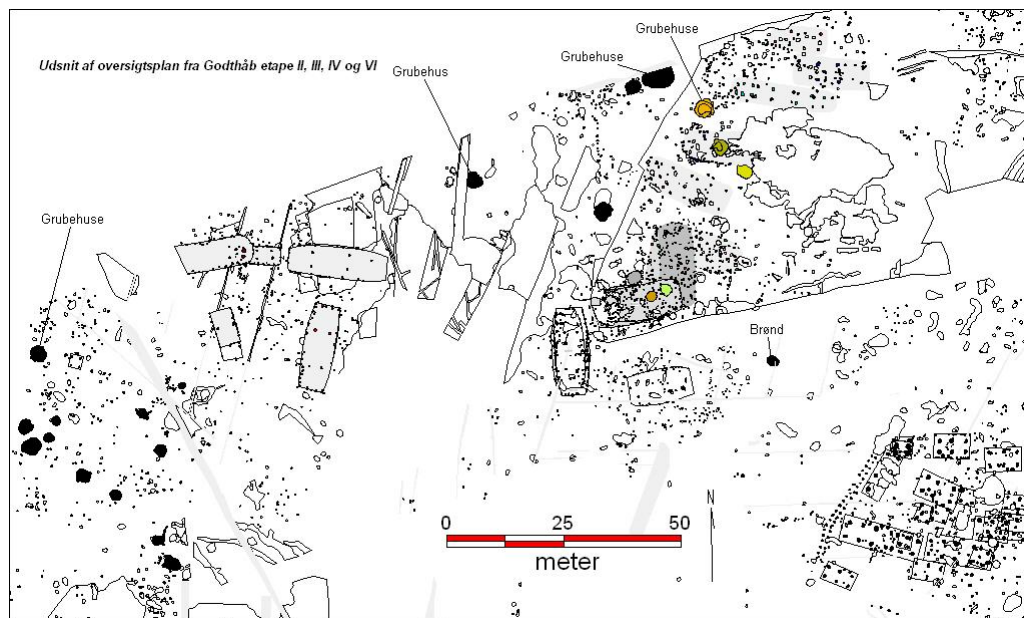
Grubehuse er betegnelsen for en delvis nedgravet værkstedshytte, hvori forskellige håndværk såsom smedearbejde, glasarbejde, træforarbejdning samt andre mere huslige sysler som vævning mv. har været udført (fig.1). Hustypen kendes over hele landet fra germansk jernalder (ca. 400 e.Kr. – ca. 750 e. Kr.) og især i hele vikingetiden (ca. 750 e.Kr. – 1050 e. Kr.) og videre frem i middelalderen til ca. 1300-tallet.

Figur 1. Rekonstruktion af grubehus   Fra: Vikingernes Aros 2005

I grubehusene ved Godthåb etape III og IV er der under udgravningen i 2004 og 2005 (fig.2) fundet forskellige genstande, som daterer disse til vikingetid. Således er der fundet flere keramikskår fra kar af typen halvkuglekar, svaleredekar og østersøkar. Desuden en enkelt hel samt flere brudstykker

af vævevægte, som har dannet lod i de opspændte tråde på de opretstående væve, tenvægte i forskellige udformninger, en meget velbevaret gul glasperle med indlagte sorte og røde glastråde, en teglfarvet mat glasperle med facetslebne hjørner, flere fragmenterede hvæssesten af importeret norsk skifer, og smedeskæl, som tyder på smedearbejde m.m.

Figur 2 Oversigtsplan (udsnit) etape II, III, IV og VI

I området umiddelbart vest for det aktuelle er der nordligst udgravet tre grubehuse (fig. 2 markeret med sort), hvoraf det største er ca. 6 m langt og ca. 4 m bredt. Sydligst i samme område er der afdækket stolpehuller fra et hus med rundbuede vægge. Dette hus kunne typologisk dateres til ca. 900-tallet og måtte med baggrund i nord-syd orienteringen have udgjort en økonomibygning, hvilket vil sige et hus benyttet til opbevaring og lignende, men formentlig ikke til beboelse. I det førnævnte største af grubehusene længst mod nord blev der udover keramik fundet en intakt nøgle af jern, et lille metalbeslag, et fragment af en tenvægt samt rester af dyrekogler. Samme hus har en mere speciel indretning end de øvrige udgravede på området. Således tyder det på, at huset har været indrettet med bænke langs væggene samt kan have haft en mere betydelig funktion end blot arbejdsstue.

Ovennævnte udgravningsresultater dannede således grundlag for en arkæologisk undersøgelse af det aktuelle område, som skulle inddrages til anlægsaktiviteter herunder deponering af muld.

Administrative data

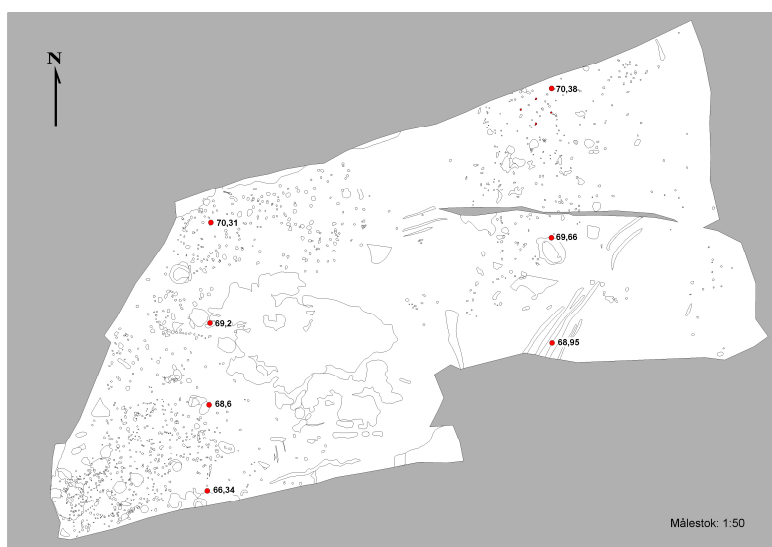
Den arkæologiske undersøgelse finansieredes af Skanderborg Kommune. Al korrespondence er her ført med Ole Aagaard Frandsen. Skanderborg Museum er ansvarlig for undersøgelserne og al originaldokumentation samt de indsamlede oldsager opbevares her.

Topografi

Figur 3 Målebordskort, udsnit med udgravningsområdet Godthåb midt i billedet

Området udgør et meget skrånende terræn, som mod nord afgrænses af den øst-vestgående nedgravede motorvej E45. Sydligst afgrænses arealet af den nyetablerede stamvej Godthåbsvej i erhvervsområdet. De tidligere udgravninger i området (etape IV) afdækkede en slugt / kløft beliggende nord-syd (fig. 3). Denne er beliggende umiddelbart vest for det aktuelle udgravningsområde. Sænkningen sås dengang før muldafrømningen og er ligeledes lokaliseret videre mod sydvest ved de omfattende udgravninger under SBM 949 etape II og III. En forgrening udgørende en lavere del af slugten er fyldt til i løbet af oldtiden, idet en del anlægsspor i form af stolpehuller og kogestensgruber sås nedgravet i slugtens fyld. Bebyggelsen synes dog at respektere den dybeste del af slugten hvorfor man kan formode, at denne har været mere markant i oldtiden. Det aktuelle udgravningsområde påviste en terrænhævning fra syd til nord på ca. 4. m i den vestlige del af feltet og på ca. 1,5 m i den østlige del (fig.4).

Figur 4. Det aktuelle felt - oversigt med kotepunkter

Undergrunden varierede mellem sand længst mod nordvest, sandet ler i den sydvestlige del og stiv ler i den østlige del af feltet. Et 530 m² stort område i midten af udgravningsfeltet udgjorde recente nedgravninger med fyld af sort muld indeholdende tykbundede glasflasker, sodavandsflasker med patentprop, gammelt jern m.v. Disse nedgravninger stammer sandsynligvis fra en periode i nyere tid, hvor man har gravet efter sand i området (fig. 9).

Undersøgelsens forløb og metode

Den arkæologiske undersøgelse blev udført i perioden 4. december 2006 til 31. januar 2007 dog afbrudt af juleferie i perioden 26.dec.-29.dec.2006. Overvågningen af muldafrømningen og de arkæologiske undersøgelser blev foretaget af cand.mag. (daglig leder) Susanne Nissen Gram, cand. phil.(assisterende leder) Rikke Isler, mag. art. Sara Jensen (i januar), stud. mag. Rikke Olafson, og cand.mag. Dorthe Tøfting fra Skanderborg Museum. Endvidere varetog BA. Ejvind Hertz sagsgangen. I januar måned ydede Joan Hjorth og Leif Jensen fra foreningen Østjyske Amatør Arkæologer en stor hjælp i nogle dage.

I perioden efter den 1. februar 2007 er der foretaget fundvask, fundnummerering, digitalisering, jordsoldning og bearbejdning af det indsamlede materiale for udarbejdelse af bygherre- og udgravningsrapport. Rikke Isler og Susanne Nissen Gram er ansvarlige for disse rapporter.

Pløjelaget var desværre blevet fjernet af en dozer for at skabe fast grund til opdyngning af overskudmulden fra byggepladsen øst for Låsbyvej. Desværre var dette arbejde igangsat af bygherre uden museets indflydelse, og inden den arkæologiske overvågning var igangsat (fig.5 og 6).

Figur 5 og 6. Dozerafrømmet flade og opdynget muld før udgravning

I den sydvestlige del af området var de tilførte jordbunker knap så store, hvorfor vi påbegyndte afgravningen her. Denne blev udført med en stor gravemaskine på larvefodder indlejet fra firmaet Frisesdahl A/S med Brian som fører. Allerede ved første afgravning viste der sig tydelige anlægsspor i form af stolpehuller og gruber. Efter at have afrømmet så meget flade som muligt mod syd blev maskinen sat til at flytte de store jordbunker for at skabe plads til ny afgravning. Områder, der ikke påviste anlægsspor, eller hvor disse var ødelagt af kørespor, blev hurtigt frigivet til jordbunkedeponering. I den sydøstligste del af området måtte afgravningen opgives, idet hele området stod under vand og dybe kørespor efter dumperkørsel prægede arealet (fig.7).

Figur 7. Vandfyldt og opkørt område - sydøstligst i feltet

Disse kørespor kunne i øvrigt følges op over fladen mod nord i den østlige del. Flere steder, hvor muldlaget havde været meget tyndt, var evt. anlæg derfor ødelagt eller helt borte.

Den omfattende jordflytning før den egentlige afgravning af fladen krævede meget ekstra maskinkraft til undersøgelsen.

Samtidig med muldafgravningen fulgte to arkæologer maskinen for at grave fladen efter med skovl. Når et stolpehul, grube eller fyldskifte kunne erkendes i fladen markeredes dette med en pind. Alle anlæg blev umiddelbart efter afdækningen opmålt med GPS af Dorthe Tøfting, som også stod for den efterfølgende digitalisering (fig.8).

Figur 8. Udgravning og opmåling

Alle anlæg blev under digitaliseringen tildelt et A-nr. Anlægsnumrene er fortløbende og begynder med A8700, som en forlængelse af nummereringen fra de tidligere udgravninger (etape III og IV). Grundet det dårlige vejr og dermed ringe iagttagelsesforhold blev alle anlægsspor markeret i fladen med et manillamærke påskrevet A-nummeret.

Fundene er tildelt fortløbende X-numre, begyndende med X-2050, ligeledes i forlængelse af de benyttede X-numre fra de tidligere udgravninger.

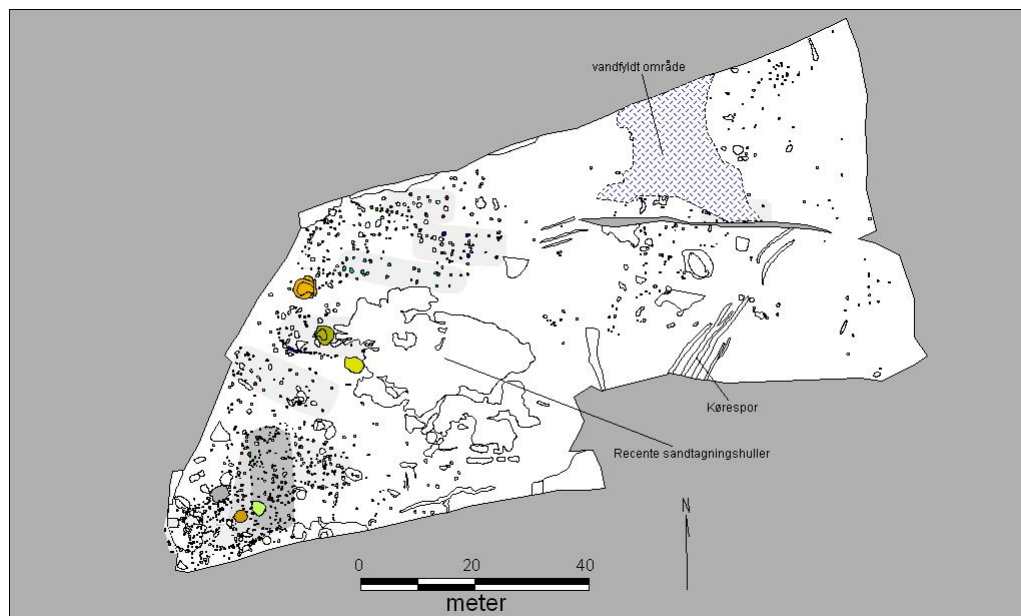
Der er optaget digitalfotos af udvalgte anlæg og udgravningssituationer. Disse er listet efter deres unikke egetnr. Fotos af genstandsfund er optaget med privatkamera i bearbejdningsfasen.

Profiltegninger benævnt PFT-tegninger indeholdende de snittede anlægs opmålinger og beskrivelser er nummereret fortløbende med PFT-410 til PFT-456. Plan og pantograftegninger er ligeledes nummereret med T2550-T2565. For at lette beskrivelsesdelen har konstruktioner i form af grubehuse og huse fået tildelt et overordnet K-nummer fra K320 til K340. Bagest i rapporten findes listet efter K-nr en beskrivelse af samtlige huse, grubehuse, hegn og udvalgte gruber. Sidstnævnte er kun tildelt A-nr.

Al jord fra grubehusene på nær jorden fra balkene blev medtaget i big bags til soldning på Moesgaard Museum. Floteringsprøver har fået tildelt et prøvenummer fra P1 til P14 og er sendt til kursorisk gennemgang på Moesgaard Museum.

Udgravningsarbejdet var i hele perioden præget af dårligt vejr. I december og en stor del af januar måned faldt store mængder nedbør i form af regn. Dette medførte, at stolpehuller og gruber hurtigt blev fyldt med vand under snitningen.

Den megen regn bevirkede også, at et ca.350 m² stort område længst mod nord i løbet af få dage kom til at stå under vand – dette forsvandt ikke igen inden udgravningen sluttede, hvorfor udgravning af anlæg her måtte opgives (fig.9).

Figur 9. Oversigtsplan etape VI med vandfyldt område i nord, kørespor mod sydøst og recent sandtagningshuller i midten

Gruben A9564 blev bl.a. påbegyndt snittet af amatørarkæolog Leif Jensen, men arbejdet måtte opgives, da gruben dagen efter stod under vand (fig.10).

Figur10. Gruben A9564 under udgravning

Feltfladen mudrede så meget til, at iagttagelsesmulighederne var meget dårlige. Fra medio januar var det sne og frost, som voldte store vanskeligheder for udgravningsarbejdet, der desværre kom til at strække sig nogle dage længere end planlagt (fig. 11-15).

Figur 11. udgravning i snevejr

Figur 12 og 13. Udgravning i snevej

Figur 14 og 15. Udgravning af grubehus og stolpehul i frostvej

Først de sidste to dage før lukningen af udgravningen skabte tøvej og solskin mulighed for at få snittet de sidste anlæg (fig.16).

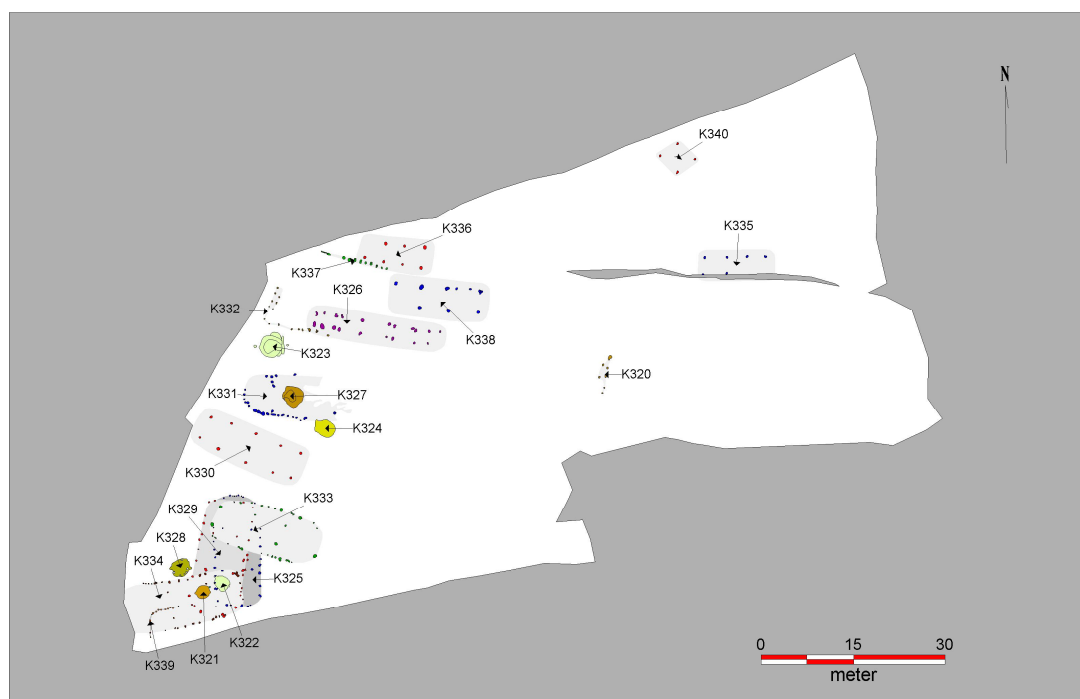
Figur 16. En tidlig morgen og tøvej

Vi prioriterede snitning af grubehuse samt anlæg, som relaterede sig til huse højest. En stor del af stolpehullerne i feltets sydvestlige del blev alle snittet, idet vi havde vanskeligt ved at udskille husene førend digitaliseringen var fuldført. Endvidere dækkede et rødbrunt fedtet kulturlag /fyldskifte en del af området med de mange stolpehuller. Det skrånende terræn gjorde endvidere, at feltfladen her blev dækket af et op til ca. 5 cm tykt lag mudder tilført af det nedstrømmende vand. En stor del af stolpehullerne i den sydvestlige del kunne derfor først påvises efter gentagen fladeskovling i området. Den vilkårlige snitning af stolpehullerne har medført, at husenes anlæg ikke findes samlet under et PFT-nummer, men er spredt på flere tegninger. Et udvalg af gruber blev snittet. Dette arbejde udførtes især af amatørarkæologerne.

Arealet af det undersøgte område udgør 6668 m². Det opkørte og vandmættede område mod sydøst, som ikke kunne undersøges udgør ca. 800 m². Området umiddelbart syd for udgravningsfeltet er udlagt til rabat. Denne er afgrænset ved en ca. 1 m høj jordvold. For at undgå ødelæggelse af evt. installationer blev den ca. 4 m brede bremme ikke udgravet.

Undersøgelsens resultater

Den muldafrømmede flade viste den største koncentration af anlægsspor i den vestlige del af feltet (se fig. 17 og vedlagte oversigtsplan bagest). Der er i alt afdækket ti treskibede huse, en staklade, fire hegnsforløb samt fem, muligvis seks grubehuse (fig.17). Desuden er der afdækket et stort antal gruber og stolpehuller som ikke umiddelbart kan knyttes til konstruktioner. For en mere detaljeret beskrivelse af de enkelte konstruktioner henvises til de vedlagte konstruktionsbeskrivelser.

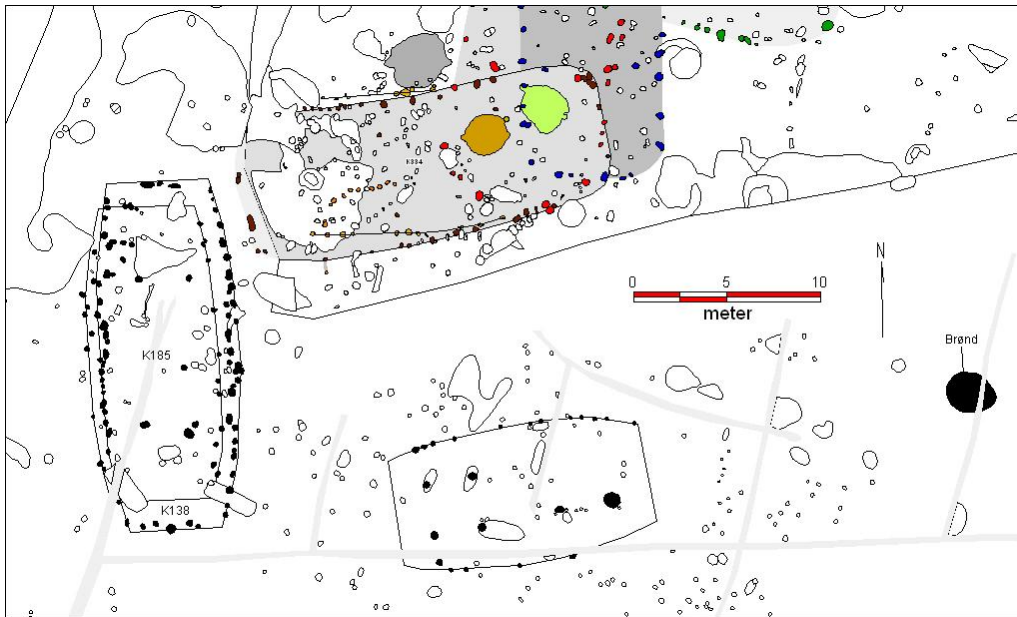
Figur 17. Oversigtsplan rensset for anlægsspor ud over huse, grubehuse og hegn.

De ældste huse på pladsen må være de nordligst beliggende treskibede langhuse fra jernalderen K336, K338, og K335 (fig.17). Desværre er der ikke fundet genstande, som kan datere husene nærmere, men umiddelbart synes typen at skulle henføres til den ældre del af jernalderen (ca. 500 f. Kr. – ca. 160 e. Kr.). Lidt længere mod syd ses ligeledes et treskibet hus K326, som typemæssigt er noget anderledes. K326 stammer muligvis fra yngre germansk jernalder (ca. 530-775 e. Kr), men da huset kun er partielt bevaret er en nøjagtig datering vanskelig.

Huset K331, som er beliggende midt på bakken mod vest, lidt sydligere end germanertidshuset K326, var meget dårligt bevaret, idet et stort sandtagningsområde fra nyere tid havde bortgravet alle anlægsspor i husets østlige del. Huset er derfor meget vanskeligt at datere, men skal der gøres et forsøg herpå, må også dette hus stamme fra yngre germanertid eller den tidlige vikingetid (7-800-tallet). Vestgavlen er afrundet og de få erkendte tagbærende stolper var placeret meget nær vægforløbet. Det er som sagt uvist hvor langt huset oprindeligt har været. Der synes dog at være ophold i forløbet af vægstolper i et område, som ellers ikke er ødelagt af den recente nedgravning/sandtagningshullet. Dette kan måske indikere, at husets udstrækning ikke har været længere, og måske kan der i så fald være tale om en værkstedshytte eller smedje med åben gavl? Desværre forbliver husets udseende en hypotese.

Mod nord lå tre grubehuse på række i et nordvest-sydøstligt forløb ned over fladen. Disse ligger i forlængelse af det tidligere (etape III) udgravede, meget store grubehus længst mod nord. Muligvis har der oprindeligt ligget flere grubehuse i strøget længere mod syd, men opgravningen efter sand i nyere tid må have bortgravet disse. Desværre er grubehusene vanskelige at sætte en præcis datering på. På baggrund af type og fund må de henføres til overgangsperioden mellem yngre germansk jernalder og vikingetiden eller nok især fra den ældste del af vikingetiden - dvs. inden for en bred tidsramme ca.7-900-tallet.

I den sydvestligste del af fladen – for foden af bakken sås den største koncentration af stolpehuller. Af disse lykkedes det at udskille fire treskibede langhuse K334, K325, K329 og K333 med forskellig orientering. Deres placering oven i hinanden øst-vest og nord-syd viser, at de ikke kan have været i funktion samtidig. En del af husene blev først udskilt i bearbejdningsfasen efter, at alle stolpehuller var blevet registreret og digitaliseret. Vægstolperne syntes bedst bevaret, hvorimod det flere steder har været vanskeligt at klarlægge de tagbærende stolpers placering, da en del af disse var meget dårligt bevaret. Kronologien og den tidsmæssige spredning har desværre ikke kunnet fastlægges. At en del af husene er meget sporadiske skyldes sandsynligvis de flere forskellige faser.

Figur 18. Oversigtsplan af muligt gårdsanlæg udgravet ved etape II, III og VI

Afslutningen af det øst-vestvendte hus K334 skal findes i det allerede undersøgte felt kaldet etape III. Hus K334 respekterer hus K138 samt den ældre fase K185, som begge er udgravet i 2004 under etape III. Sandsynligvis skal det nyfundne hus K334, som også består af to faser, ses i relation til K138 og K185 samt et syd for beliggende treskibet langhus afdækket under etape II, idet de tilsammen muligvis udgør et gårdsanlæg (fig.18). Huset K138 dateredes typologisk til 900-tallet på baggrund de let buede vægge og de tagbærende stolpers placering. De fire nyfundne huses datering må igen udelukkende bero på typologi. Skønt væggene ikke er så udpræget buede, som det sås ved de tidligere udgravede huse, er placeringen af de tagbærende stolper samt husenes mål meget lig hinanden. Muligvis bør dateringen af gårdsanlægget og de øvrige huse snarere dateres til perioden 8-900-tallet - grundet de rette vægforløb i bygning K334.

Huset K325 er yngre end grubehuset K322, idet vægstolperne i huset skærer gruben A8761. Ligeledes skærer den ene fase i hus K334 det mulige grubehus K328. Disse iagttagelser påviser, at grubehusene i den sydvestlige del stammer fra en ældre fase end husene.

Det yngste hus på pladsen er muligvis det øst-vestorienterede hus K330, som har et let krummet forløb i de tagbærende stolpesæt. Huset skal sandsynligvis dateres til vikingetiden og perioden 900-1000 e. Kr.

Desværre bygger de treskibede huses datering mest på typologi, da der ikke er gjort væsentlige daterbare fund i stolpehullerne.

Det er sandsynligt, at der har ligget flere huse i området, hvilket de intensive anlægsspor tyder på, men de dårlige udgravningsforhold grundet vejret tillod ikke yderligere undersøgelser.

Det må konkluderes, at det meget skrånende terræn tilsyneladende ikke har været afgørende for husenes beliggenhed og har ikke afholdt fra, at man orienterede husene både nord-syd og øst-vest.

Målesystemet

I udgravningens første dage blev anlæggene i fladen opmålt med felt pantograf i 1:50. Der blev udsat målepunkter til senere indmåling for fiksering af pantografopmålingerne. Målepunkterne og

feltgrænser blev efterfølgende indmålt med GPS. Grundet det dårlige vejr måtte opmålingen af alle anlæg efterfølgende udelukkende foregå med GPS, idet feltantografen ikke var funktionsdygtig (fig. 19 og 20).

Figur 19 og 20. Opmåling med pantograf i regnvejr

Alle anlæg blev opmålt med et passende antal punktmålinger i UTM og efterbearbejdet i gis-programmet Mapinfo system 32 ED50. I forbindelse med opmålingerne var usikkerheden for GPS'en 99 % af tiden på 4-5 cm. Opmålingerne blev foretaget af især Dorthe Tøfting, men også af Rikke Isler og Rikke Olafson.

Generelt blev fladen nivelleret med GPS, da det blev vurderet, at den mindre usikkerhed GPS-opmålingen giver i forbindelse med nivellering ikke ville have nogen større betydning for bearbejdningen af materialet.

Enkelte anlæg blev dog nivelleret på vanlig vis med sigtekikkert og fikspunkt. Det var hovedsageligt i forbindelse med grubehusene og opmåling af disses balke, at denne metode blev benyttet, og da primært til indmåling af profilsnor og -søm. Det opstillede fikspunkt (topfladen af en markeringspæl) sat i volden syd for udgravningsfeltet lå i koordinaten n:6211946,144 e:557239,818 og niveauet var 66,96 m over DNN.

Genstandsfund

Genstandsfundene blev nummereret fortløbende med X-nr: X2050 - X2135. X-numrene blev lagt som en fortsættelse af de forrige udgravningsetapers numre.

Den største fundgruppe var keramik. Hovedsageligt blev genstandsfundene gjort i grubehusenes fyld, i mindre grad i gruber og i meget få tilfælde i stolpehuller. Fundene fra grubehusene bestod af keramik, tenvægte, ubrændte vævævægte, metalgenstande, enkelte meget små stykker glas – antageligt fra en knust perle, slagger, brændte knogler og enkelte animalske tænder.

Nogle af keramikskårene fra grube A9070 (X2121) var ornamenteret med stempelindtryk i form af ”hundepoter” (fig.21).

Figur 21 og 22 Lerkarskår X2121 og X2124 med stempelindtryk fra grube A9070

Karret med ornamentikken har en meget tynd rand, hvilket synes at trække dateringen lidt ned i tid til den sene del af germansk jernalder (ca. 700-tallet). Andre skår fra samme grube havde stempelornamentik i form af kvadrerede skjolde adskilt fra kløverbladsformede stempler ved omløbende linjer (X2124) (fig.22). Samme ornamentik - kvadrerede skjolde- er fundet ved udgravninger i Ribe og dateres her til 7-800 tallet.

Figur 23 og 24. Skår med nåleindstiksornamentik X2105 fra grubehus K328 og til højre bundskår med stregornamentik på inderside X2109 fra grubehus K327.

Af andre ornamenterede skår skal nævnes et fint sideskår X2105 fra grubehus K328 som har nåleindstiksornamentik (fig.23). De øvrige skår, hvoriblandt dette er fundet, kan dateres til overgangsperioden fra jernalder til tidlig vikingetid.

Et bundskår X2109 fra grubehuset K327 har kraftige indridsninger i form af skrå streger på indersiden af skåret, der hører til kartypen "Wackelboden" og dateres til yngre germansk jernalder – ældre vikingetid (ca. 7-800-tallet) (fig.24). En del af randskårene stammer fra halvkuglekar, som typisk stammer fra vikingetiden. Det ene af disse havde nær randen et gennemboret hul (boret fra ydersiden) som sandsynligvis har været anvendt i forbindelse med ophængning af karret? (fig.25). I grubehus K321 blev der fundet et komplet knivsblad X2050 (under konservering).

Fig. 25. Randskår fra halvkuglekar med gennemboret hul. Fig. 26. Dobbeltkonisk tenvægt X2093 fra grubehus K323.

En typisk genstandsgruppe fra vikingetiden er tenvægte af brændt ler, hvoraf flere meget velbevarede er fundet bl.a. fra grubehusene K323 og K324. De koniske og dobbeltkoniske tenvægte stammer især fra vikingetiden og tidlig middealder (ca. 800-1100-tallet). Den dobbeltkoniske type var enerådende i det aktuelle udgravningsmateriale.

I grubehus K324 blev der fundet flere væbevægte af ubrændt ler. Disse har været anvendt til at tynde de lodrette trendtråde i en opretstående væv og kendes ligeledes især fra vikingetiden – fra perioden før 1100.

Som beskrevet under grube A9070 blev der under jordsoldningen gjort et meget spændende fund af en ligearmet fibel. Dette fund vidner om, at soldning af fyldjord kan være meget givende. Fiblen er p.t. under konservering. Herefter kan der på baggrund af typen sandsynligvis foretages en mere præcis datering, men indtil da, må vi nøjes med en omtrentlig datering til perioden yngre germansk jernalder.

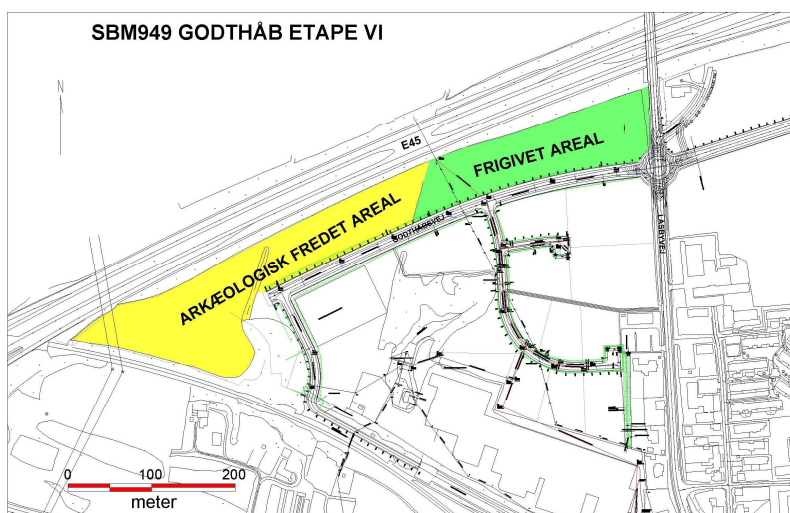

Figur 27 og 28. Slagge (udsnit af X2055) og slagge X2084 fra indfyringsshu i jernudvindingsovnl

En del fund af slagge tyder på, at der har været foretaget jernudvinding i området. Fra fyldlag A8755 i grubehus K321 blev der fundet en del slagge X2055 (fig.27) og i stolpehul A9833 blev der fundet en slagge X2084 (fig.28), som kan stamme fra indfyringshullet i en jernudvindingsovnl.

Fremtidigt arbejde

Efter endt udgravning i 2007 er det meste af området vest for Låsbyvej frigivet til bygherre til videre bygge- og anlægsarbejde. På kortet nederst ses de områder, der er frigivet, markeret med grønt. Det område, som er markeret med gult, er **ikke** frigivet og i tilfælde af bygge- og anlægsarbejde her skal museet straks kontaktes forud for arbejdet, idet området med stor sandsynlighed rummer intensive forhistoriske bebyggelsesspor.

Figur 26 Oversigtsplan som viser det areal der ikke er frigivet

Cand. phil. Rikke Isler
Skanderborg Museum april 2007

Cand. mag. Susanne Nissen Gram
Skanderborg Museum april 2007